

КОСТЬ ВАГИЛЕВИЧ

УКРАЇНА НЕПОБОРНА

ВІРШІ

К. ВАГИЛЕВИЧ:
УКРАЇНА
НЕПОБОРНА

ВІРШІ

В-во »PROBOJEM«
Praha XIV.—65,
pošt. schr. 3.

Замовляти можна також
посередництвом автора.

Адреса:

К. Вагилевич
Praha XIX.—Vokovice,
Kladenská 439,
Protectorát
Čechy a Morava.

ЦІНА КНИГИ
2 RM

EX LIBRIS

РОМАНА

ЗДВІСЬКОГО

КОСТЬ ВАГИЛЕВИЧ

УКРАЇНА НЕПОБОРНА

ВІРШІ

*Високоповажаному Ганові
Міру Генікові Березовському
на спогад з Праги*

К. Вагилевичу

ПРАГА, 11. 1. 1942

1941

КНИГОЗБІРНЯ ПРОБОЄМ Ч. 15

УКРАЇНА НЕПОБОРНА — вірші, 3300 примірників
накладом В-ва „ПРОБОЄМ“ в Празі. Окладинка: Бій скитів із
рабами — М. Бутовича. Печатала: Tiskárna Jan Andreska vd.,
ПРАГА XII, Vělehradská třída číslo 10.

Всі права застерігає собі автор.

П'ЯМН'ЯТИ ІВАН'Я В'ЯГИЛЕВИЧ'Я 1811-1866

щО МОВОЮ ЖИВОЮ Р'УСАЛ-
КИ ДНІСТРОВОЇ Р.В. 1837
з М. Шашкевичем та
А. Головацьким Галицькв
Землю до життя нового
проб'єдлив.

ІВАН ВАГИЛЕВИЧ український вчений, діяч, етнограф. Народився в селі Ясені, пов. Калуш в Галичині. По укінченні теології у Львові, за співпрацю з М. Шашкевичем та Я. Головацьким попав у неласку духовних властей [Львівської капітули], що довго не хотіли його висвячувати. Коли ж по 7-ох роках молодий теолог цього добився, то дістав таку бідну парафію, що сам її зрікся. Переписуючися з найвидатнішими словянськими ученими: Шафариком, Потодіном та інш., був ідеальним пропатором української справи того часу.

Важною є заслуга Вагилевича в народньому відродженні Галичини. Він був співробітником і редактором славної „Русалки Дністрової“, заповнив значну

скільки її сторінок власними й зібраними народними творами, написав до неї незвичайно гарне вступне слово.

Як учений визначився в ділянці народної культури, а зокрема мови, на яку дивився, як на вічний, живий міст, який сполучує творчість поколінь, по якому йде Живе Слово — прояв волі, сили, правди, краси, історії народу.

Свій молодечий національний запал заплатив трагедією цілого свого життя. За незвиклі на той час погляди відвернулися від молодого ученого свої, що в повній мірі використали чужі, вихосновуючи видатний талант і широке знання „ходячої енциклопедії“, як Вагилевича називано.

Року 1938. отримав я листа з Ясеня, в якому просили мене написати слова для пам'ятника, що його збирались ясінці вибудувати для вшанування пам'яті Вагилевича в його рідному селі. Подібні слова вкладаються з певною трудністю. Доки я напис склав, настали події, що перервали не одну нитку наших мрій і замірів. Щоб одначе хоч частинно здійснити гарний намір ясінців, — вшанувати пам'ять чи ненайбільш скривдженого нашого діяча з „Руської трійці“ — постановив я вмістити напис, виготовлений для пам'ятника в Ясени, в цю свою книжочку. Хай вона буде пам'ятником, доки земляки-ясінці вибудують триваліший, кращий, достойніший.

Підібрання, виготовлення й розміщення письма напису зробив графік М. Бутович.

К. В.

УКРАЇНА НЕПОБОРНА

Україно непоборна,
Україно горда!
Не зломил тебе зрада,
Не розбила орда.

Нема тобі в світі рівні,
Нема тобі пари!
Де вороги твої хитрі,
Зрадливі хозари?

Де відважні печеніги?
Половецька слава?
Де потуга Джінгіс-хана
Татарська кєрвава?

Де королі? шляхта? царі?
Де їх посіпаки?
Де міністри всемогучі,
Незломні, завзяті?

Де Валувв? Де пан Грабскі?
Гордий граф Аппоній?
Де їх фрази? розпорядки?
Вигуки? закони?

Все пропало! Розплилося,
Як дими-тумани,
А ти стоїш, як та скеля
Серед океану.

Стоїш вічно непохитна,
Як лава граніту,
Загрозлива велитенським
Своїм монолітом.

У ГЕТЬМАНСЬКИМ ШАТРІ

Осипові Дольному.

Стягнув суворо гетьман брови.
На його слово жде Богун...

— — — — —
«Вже досить пожарів і крові,
Жагою гасити жагу».

«Колись пожалієш, гетьмане,
Це втома, зневіра, — повір:
Нам тільки затримати хана,
На жадний не йти договір.

У поляка слово — річ змінна,
Що добре пізнав вже ти й сам.
Тебе проклинає Україна,
Як ми не перейдемо Сян».

Це було під мурами Львова,
Як Польщу ми гнули в дугу.
Пахмурені в гетьмана брови,
Благає Богдана Богун:

«У війську незломне завзяття,
Скажи — і за два, за три дні
Їх пишну Варшаву чи й Краків
З землею зрівняє наш гнів.

Поглянь — Україна клекоче,
Люд радий, що волі дожив.
Невже загасити захочеш
Вогонь, що ти сам розложив?!

Ти крові жахаєшся? трупа?
Гарматній ляка тебе грім?
Та ж нам вони голову скрутять,
Якщо ми не скрутимо їм.

Скажи, і нехай заговорять
Гармати — хай чує весь світ,
Що Польща від моря до моря —
Злодійство, неправда і гніт.

Скажи, і нехай закінчиться
Навіки столітній наш спір.
Вже досить із ними возиться
І сотий писать договір.

Доволі пролили ми крові,
Доволі дрібної борні!
В Варшаві напишем умову,
Щоб кожний панок розумів:

Українська земля — українцям.
І доки будуть берегти
Ляхи-шляхтичі договір цей,
Ми з ними, як рідні брати...»

— — — — —

Стягнув суворо гетьман брови,
На його слово жде Богун.

— — — — —

«Нам досить пожарів і крові,
Жагою гасити жагу».

Неначе поцілений з праці,
Полковник Богун іздрігнув:
«Це зрада! В хвилині найкращій
Ти хочеш кидати війну?!»

Жахнула в повітрі дамаска,
Та гетьман неначе скала:
«Шляхотний Богуне, будь ласка!
— Листи від короля».

ДО ТАРАСА

З історії таємного проміння,
З важких віків, невідомих могил,
З лицарських дій, кріпацького терпіння,
Озвався Ти, новітнім поколінням,
Як туга всіх усенародніх сил.

Зійшов Ти нам, як та зоря порання,
І світу день новітній заповів,
І слово-лезо кинув всім тиранам,
І як вода цілющая на рани
Упав нам Твій могутній, віщій спів.

Любов і гнів у творчих сил синтезу
Ти злив у звуки, що немов металъ,
І ми, напів живі від клятих анестезій,
Як лебеді на соннім, мертвім плесі,
Збудились і пливем у ранків синю даль.

Праправнуки Даждьбога і Перуна
Стаємо знов на той великий шлях,
Котрим колись по золотій руна,
Назустріч диким печенігам, гунам
Ходив Олег наш віщій, Ігор, Мономах.

Ідем. І знов прапрадідів дороги:
Дунай, Дністер, Дніпро, Донець і Дон,
І знов дзвенять жагою перемоги,
А дикий рев ворожої тривоги
Підтверджує наш хід і марність перепон.

Ідем у мрійну далечинь просторів,
Куди серця пробуджені ведуть.
Дзвенять степи, лунають лунко гори,
А Ти, як той маяк на темнім морі,
Як зірка провідна показуєш нам путь.

Ідем, як зрушена, нестримана лявіна,
Як повінь, що не знає берегів,
Нових віків осяяні промінням,
Ідем і саме імя Україна
Як Божий гнів паде на ворогів.

Тарасе, Богом даний нам пророче.
Сповняємо Твій гордий Заповіт..
Що наче грім весняний нам гуркоче,
Оглухлим слух, сліпцям вертає очі,
Щоб чули Правду, глянули на світ..

Поклін Тобі, великий наш Тарасе!
Повік Твоє імя благословенно будь!
Що нас покорену, роздерту, темну масу
Від Татрів до дрімучого Кавказу
Зцілив, зєднав і показав нам путь.

— — — — —

Поклін Тобі від мертвих і живущих
І ненароджених, грядущих поколінь.
Всіх — в Україні й поза нею сущих
За світлий дар, за приклад невмірущий
Глибока шана, тихий наш поклін!

СКИТИ

Взяли скити важкі щити та пішли степами,
Лишилися тільки жони з дітьми і рабами.
Куди пішли? Коли вернуть? — Це тайна походу.
Утонули в темних степах, як камінь у воду.
Прошло літо, мина осінь, уже й рік минає,
А про скитів хоч би вістка — нема і немає.
Пішли собі хоробрії, мов канули в море...
Всяко про них у Скитії думають, говорять.

Пливуть літа, як та вода срібного Славути,
А про скитів хоч би вістка — ні знати, ні чути.
Може горді до одного полягли у полі,
Може в муках десь конають у тяжкій неволі?
Може десь за синім морем? — Хто то може знати!
І чому не повертають? Чи вже й не чекати?

Ішли роки за роками, а скити додому
Не вертали зза синього, далекого Дону.
Вірні жони посивіли, ждучи їх роками,
А невірні у подружжі живуть із рабами.
Подружились із рабами соломяні вдови...
І вирросло покоління з тієї любови.

* * *

Поломили старі скити
Кованії щити,
Нагулялись, ізза Дону
Вертають додому.

Через степи та байраки
Йдуть старі вояки,
І здалека брешуть лиси
На їх гострі списи.

Ревуть стада, іржуть коні
Без ліку полону,
Із країв собі підбитих
Ведуть дужі скити.

«На кого ж то вигавкують у степу лисиці?» —
Зажурились соломяні скитські удовиці.
«Ой, чого ж то завивають вечером і вранці
По тім боці Славутиці вовки-сіроманці?
Гайвороння викрикує, не гаразд віщує —
Злу якусь воно недолю, злу пригоду чує...»

Ідуть вісті невеселі по скитських оселях:
«Повертають із чужини боєві дружини.
Повертають!» — залунало по цілому краю,
Зашуміло тривожними криками одчаю.
Перед жахом небезпеки, грізної загрози
Ллються сльози... Та кого й де врятували сльози?

«Гей, раби! Батьки і діти!
Ану, небожата,
Уставайте та виходьте
Скитів зустрічати!

Вибірайте! Перед вами
Смерть або повстання.
Беріть зброю! Та негайно!
Геть рабське вагання!

Загинете ж, як собаки!
Одна вам дорога:
Життя ваше, ваша доля —
Бій і перемога.

Беріть зброю! Краще в бою
Життя положити,
Як під мечі добровільно
Голови хилити.»

Запалало у Скитії непевне повстання.
«Покажіть, що були гідні нашого кохання!»
Кричать жони, подаючи повстанцям несмілим
Важкі мечі, тугі луки, отруйливі стріли.
Посідали на вороних, як зміїв крилатих:
«Нумо, хлопці! Раз родились — раз і помирати!»

Гей, не ждали славні скити отакої стрічі
На березі Славутиці кривавої січі.
Не ждали їх непохитні, залізні лави
На березі Славутиці погрому, неслави.
Вертаючи з далекого, славного походу,
Не чекали ганьби, зради, кінця свого роду.

Рвуть тятиви, ломлять щити
Розгнівані скити,
Та не щастить їхній зброї
В нежданому бою.

Розривають блискавками
Рабів чорні хмари,
Скачуть лютими вовками
З отари в отару.

Вже десяту вбили лаву
В калюжу криваву,
Уже соту кладуть купу
Ворожого трупу.

Та даремна їх відвага,
Марно тратять сили, —
Лави нові степ їм знову
Перегородили.

Свищуть люті, ошалілі
Отруйливі стріли,
Бючи градом безупину
Хоробру дружину.

Від зрадливих, отруйливих,
В калюжі червоні,
Падуть лицарі хоробрі,
Падуть вірні коні.

А раби, як чорні тучі,
Сунуть, наступають,
І зухвало вже блискучі
Мечі підіймають.

І шаліє хуртовина
І гуркочуть громи,
Криють степ криваві трупи,
Мечі і шоломи.

Утомилося, упало сонечко за обрій,
Утомились горді скити, невтомні, хоробрі.
Утомились, рубаючи темну, вражу силу,
Товаришів збираючи у братську могилу,
Щоб холодне їхнє тіло птиця не клювала,
Щоб не стало жиром звіря, гієни, шакала.
Та щоб вона, високая, мовою німою
Прославляла скитську вірність, непобідну зброю,

Мов із землі виростала висока могила.
Попрощавшись із братами, скити уступили,
Залишивши необачно більше половини
Непохитної у полі, славної дружини.

Дізналися славні скити
Про жіночу зраду, —
Зібралися серед ночі
На раду-пораду.

І найстарший поміж ними
Слово забірає,
До хороброї дружини
Словом промовляє:

«Милі браття! Много сили,
Сили дорогої
Змарнували ми сьогодні
В нерозумнім бою.

Бо думали: вся потуга
У мечях, у луках,
Бо забули дідів мудрих
Золоту науку:

Рабів ніхто не переміг
Списами, мечами, —
Один тільки страх у рабів —
Перед карбачами.

З поколінь на покоління,
З прадідів на внуків,
Переходять сліди рабства —
Батогів і буків.

Один батіг за сто мечів
Міг зробити діло,
А ми на них, нерозумні,
З остримп летіли.

Змарнували дуже силу,
Замість перемоги
Постелили свою славу
Нікчемним під ноги.

Горе тому, хто на рабів
Меча підіймає,
Хто честь свою з ледачими
Міряє, рівняє.

Відкидайте, славні скити,
Мечі пощерблені, —
Інша зброя нам допоможе:
Батоги, ремені.

Батоги їх переможуть,
Залізо — ніколи.
Завтра тільки з батогами
Вийдемо у поле.

Вилускують, висвистують скити карбачами,
Утікають бідні раби з гострими мечами.
Страх прадідів, віковічно битих, батожених
Схопив, обняв і жене їх, наче навіжених.
І немає в світі сили, щоб їх завернути,
До ворога глумливого чолом повернути.
Утікають, знявши вгору скервавлені руки,
Лиш батоги понад ними свищують, мов гадюки.

Почорніло збите поле і, наче снопами,
Встелився степ холодними трупами-рабами.

Вертаються у Скитію
Нездолані скити,
Стискаючи важкі мечі,
Скервавлені щити.

Йдуть суворі, невмолимі,
За ними багрові
Пливуть ріки жіночої
І рабської крові.

Нема сестри, ні матері,
Ні сина, ні брата,
Під копитами у крові
Діти-немовлята.

Скрізь киплять і вибухають
Пожежі багрові,
Вся Скитія в полуміні,
У вогні, у крові.

Гарцювали гірш ворога по Скітїї скити,
Щоб у краю своїм рабство знищити, убити.
Та даремний гнів хоробрих і жорстокі кари, —
Не вигублять рабства мечі, не спалять пожари.

Заховали його в лонах невірної жони,
Щоб тяжило на Скітїї, як вічні проклони.
Щоб ганьбою відбилося в сотнім поколінні,
Щоби буйно розцвілося колись в Україні.

ОБСТАВИНИ

Volentem fata ducunt, nolentem trahunt.
Kleanthes.

Філософія, яку людина має, показує,
що це за людина; це дається поширити
і на нації.

Ф і х т е.

«... Народ наш... Ах, його звичаї!
Його минуле! А пісні!
Під сонцем кращого немає.
Тож — як у казці, як у сні.
Народ, якого пошукати,
Земля, якої не пайти!
Лишень обставини прокляті
Нас розпинають на хрести...»

— — — — —

Живе у нас із давніх давен
Ця філософія гнила —
Усе зводить до обставин:
Татари, турки, лях, Москва...
Мужик дурний, бо бідний, брате,
А бідний знову, бо дурний.
Забігши в круг отой проклятій,
Наш дух упав та нидів, нив,
І замість віри в силу волі,
Замість напружень і змагань,
Застигли ми в фатальнім колі
Рабських, лінивих міркувань:

— — — — —

«Обставини, — глядіть, мовляв, чому нам
Ніде, ніяк, ні в чому не везе:
Тут лупить пап, а там під мур безуман...
Причина, бачте, нафта, чорнозем...»

«Обставини столикі, споконвічні,
Що склалися — в праісторичній млі:
Положення саме географічне,
Краса й багатства нашої землі...»

«Або глядіть: від Кабарди по Краків
Живе один порепаний мужик...
Бо взяв нам чорт усіх аристократів,
А в місті паном вічний ворог — жид»...

Обставини! Гей, скільки тих «обставин»:
Пани, царі, жиди, одвічний світу лад.
Куди не повернись, отруйний зуб наставив
Отой стохвостий, стоголовий гад.
Обставини... Вони оправдання єдине,
Перед історією наш убогий звіт.
І як колись остання вибе нам година,
На гробі нашому стоятиме граніт
Із нарисом:

«Обставини».

Немає на світі обставин,
Залізних, мурованих стін, —
Є віри величні октави
І волі нездоланий гін.

Є віра, що зрушує гори,
Є воля, що смерть проганя,
Є сила, всенародній порив,
А решта — крутіїство, брехня.

І досить тієї брехні нам,
Наук перевчених палуг,
Що гірші отруї стріхніну,
Що ними затьмився наш дух.

Та вже він ізнову ясніє
Чуттями, як кована сталь.
На обрію нашим видніє,
Як сонце, нам ясна мета.

Пянієм тією метою —
Без опію зайвих кличів —
Від ударів нашої зброї
Ще буде дзвенить далечінь.

Не стане проклятих обставин,
Не буде нікчемних причин, —
Розкине ворожі застави
Гартована воля і чин.

— — — — —
— — — — —

На світі цім Volentem fata ducunt,
Nolentem trahunt. Сестри і брати!
Затямте цю незрівняну науку —
Охоче йдіть до ясної мети.

Не ждїть, що доля на візок обставин
Вас висадить, ще їй стане вас тягнуть...
Затямте, що nolentem fata trahunt...
Охочим же сам Бог рівняє путь.

$V = T$

ПО ВИСОКИМ ПО БЕСКИДІ

О. Волощаківій.

По високім по Бескиді
Самою горою
Простяглася межа чорна
Гадюкою злою.

Протягнулась через гори,
Понад полонини,
Розколола Верховину
На дві половини.

Гей, ви, гори голубії,
Глибокії кручі!
Одна змія на Бескиді,
А друга — на Збручі...

В Черемоші - Дністрі третя,
На Тисі — четверта...
На скільки Ти, Рідна Земле,
Розбита, роздерта!

Покраями Україну
Границі - гатари.
Розірвали нас вороги,
Як вовки отару.

Кепута (полонина), 1927.

УТРАЧЕНИЙ РАЙ

Південь. Сонце. Легіт-вітер.
Синява лісів.
Не доглянуть, не зоздріти
Краю тій красі!

Темні доли. Білі шпилі.
В голубій імлі
Полонини — сині хвилі,
Ґруні — кораблі.

Попаді хребти, Сивані...
Дарова вири —
Синя флота в океані,
Хмари — прапори.

— — — — —

Без кінця зелені вінці
Барвінкових гір,
Наче з моря вийшли вівці
Над зелений звір.

Пливуть білі по шуварі,
Як на хвилі шум.
Десь вихлипує флюяра
Важку тугу-сум.

Десь оплакує флюяра
Утрачений рай.
Перестань, дзвінка флюяро,
Перестань, не грай!

ГЕЙ, ГРІЮТЬ РУКИ

Гей, гріють руки в нас пани магнати,
Панує жид-банкир, проворний спекулянт.
І тнють гайдуки — усіх, як рідна мати,
Годує й огрива покорена земля.

Все їх: поля, ліси, долини, ріки, гори,
Усе під їх ключем, опікою, знаком.
Ніхто із них не сіє і не оре,
Годує їх насильство і закон.

Чужий закон — слабому він загибель.
Були ліси — остались тільки пни,
А понід гори — чорним лісом «шиби»:
Вугільні, соляні, нафтові копальні.

Порубано столітній, гордий праліс.
Гей, скільки тут полоmano сокир?
Гуцули тут потрійним обливались,
Щоби потрійно десь забагатів банкир.

Куди колись лунали срібні звуки
Дідівських довгих, голосних трембіт,
З сабінами тепер вигойкують онуки
Коло нових невольничих робіт.

Гей, ти моя убога, темна Верховино!
Кому нам виплакати гіркі свої жалі?
За ті ліси хтось не старі, столітні вина,
А нам лишаються зруби та мозолі.

З усіх річок, з усіх зворів-потоків
Приссалися до гір залізні упирі,
І смокчуть їх красу, їх кров, живущі соки,
А нам лишаються сполокані дебрі.

Гей, гріють руки в нас пани маїнати!
Та є при чім — чому їх не погріть?
Чому не брать, коли так легко брати,
Коли лежить — схиліться і беріть.

Гей, гріють руки в нас пани маїнати,
Панує жид, банкир, проворний спекулянт,
І тиють гайдуки — усіх, як рідна мати,
Годує й огріва покорена земля.

Незаймана своїм плідючим лоном,
Сама приваблює меткого хижака.
Висить доспіле винограду гроно —
Хто не зірве, як досяга рука?!

Хуст, 1929.

ТОРУН

(Спомин з 1914. р.)

Віє вітер з Верховини
Та й ізза гатари,
Привели їх у кайданах...
У село шандари.

Привели їх, скатованих,
У Торуні стали,
Там, де на них шибениці
Нові дожидали.

Ой, стоять три шибениці
Та всі три однакі,
То останні подарунки
Для вірних руснаків.

Летить ворон понад Торун
Тай уронив перце.
Кладуть петлі їм на шиї,
Аж морозить серце.

Летів ворон понад Торун
Та сумно закрюкав.
Душу чорний жах стискає.
Хтось гірко заплакав:

— Защо тебе Бог карає,
Бідна Верховино?
За які гріхи-провини
Твої діти гинуть? —

Віє вітер, віє буйний,
Трупами колише...
Не плач, люба Верховино,
Бог тебе не лишить!

ВЕРХОВИНІ

Тобі, моя прекрасна Верховино,
Тобі, красо з таврованим чолом,
Тобі, моя незрівняна, єдина,
На-незабудь сумний отой псалом.

О, земле п'їтьми, віковічних злиднів!
Красу твою сточили хробаки.
Добро розграбили сусіди ненаситні,
А силу ссуть всесвітні хижакі.

Щасливий край, де є для люду школа,
Де для калік будують шпиталі.
Та безталанна ти — голодна, темна, гола,
Де лиш брудні коршми та чорні цвинтарі.

Добро народові, що в його є хоч назва,
Що всіх пронизує святим вогнем.
А нас віками точить люта язва
Займанцями накинених імен.

Щасливая земля, де люд в незломній вірі
Стає під прапори твердих проводирів.
А нас ведуть вовки в овечих шкірах,
Запроданці, хама та подлі крамарі.

Щасливий люд, що замисли ворожі
Відгадує — своїх свідомий прав,
А ми повірили, що той нам допоможе,
Що сто раз нас пограбив, обікрав.

Тобі, моя прекрасна Верховино,
Тобі, красо з таврованим чолом,
Тобі, моя незрівняна, єдина,
На-незабудь сумний отой псалом.

Волове, 1927.

ІРОДОВЕ ДІЛО

Жорстоке було Іродове діло:
Неодна мати крикнула й зімліла,
Неодна й крикнуть не встигла небога,
Як тіло сина впало їй під ноги,
Неодна к своєму стятому дитяти
Й сама упала, впала, мов підтята.
Упала мертва, крикнуть не успіла.
Жорстоке було Іродове діло.

Жорстоке було Іродове діло:
Ось наче львиця мати ошаліла,
Рида над любим, скервавленим тілом,
А далі встала і залебеділа:
«О, царю лютій, стеклій, біснуватій!
Защо мойому милому хлопяти
Ти зняв головку? Защо, царю, кате?
О, будь навіки, будь стокрот проклятий!»
Ревнула дико, впала, заніміла.
Жорстоке було Іродове діло.

Жорстоке було Іродове діло:
Самому, мабуть, серце затремтіло,
Коли під його палац мармуровий
Підійшов батько з тілом безголовим
І, знявши його на хвилину вгору,
За словом слово — без страху, докору,
Прорік спокійно: «Царю, вражий сину!
Тобі дарунок — ось мій син єдиний».
І вдарив трупом в мрамур сніжно-білий.
Жорстоке було Іродове діло.

Жорстоке було Іродове діло:
Та Отцю-Богу це вже так хотілось
Для свого Сина Пресвятої Слави,
Щоб Ірод видав той декрет кривавий.
А чим же пині зможуть оправдати
Свої декрети Іроди прокляті?
Що нашим дітям бідним небожатам
Живцем язики кажуть виривати?
Що мов упир той кров з них випивають,
Що ломлять душу, серце виривають?
Що їх брехнею лютою годують,
Що без мечів їх ріжуть та мордують?!

ПРИСНИЛОСЯ

Приснилася Черногора,
Приснилася Верховина,
Приснилося — устав Довбуш
З камяної домовини.

Встав, розглянувся довкола:
Той же світ, що й був проклятий!
Була панщина, сваволя,
А тепер нові маґнати.

Ще гірше, як бувало,
В багні правда, Образ Божий.
Скрізь брехня запаувала
І закон важкий, ворожий.

Двісті літ життя. А зміни?
От прокляття непоборне!
Наче чорна Черногора,
Наше лихо тяжке, чорне.

Хто не прийде у Карпати,
Хто не влізе в наші гори,
Як у власній своїй хаті,
Як у своїй він коморі.

Відси чорт, а відти дявіл
Обдирає, обкрадає.
Де тут право? Справедливість?
— Не було їх і немає.

Скрізь обман, насильство, зрада
Та вожді усемогучі.
Самі партії та секти,
Наче піврані онучі.

Тьфу, гидота! Самі бріхні,
Самі свади та роздори!
Гей, опришки! Де ви, браття?
Де ви, діти Черногори?

Де ви, хлопці? Де ви, дужі?
Ану, гніву! Гніву! Ватри!!
Хай тим гнівом запалає
Від Говерлі аж по Татри!

Ану, всипте посіпакам,
Припечіть, щоб аж шкварчало,
Гляньте, як повипасались:
Саме стерво, саме сало!

Зайди, Юди, спекулянти
Вгодувалися, як свині,
А народ під їх ногами
Бідний з голоду посинів.

Всі сюди поприходили
Із подертими штанами,
А тепер, ади якими
Поробилися панами!

Бийте їх, паліть, гоніте!
Покришіть усіх до лаби!
Досить кождий з них накрався,
Нахапався і награвив!

Бийте зайдів! Крайте клятих!
Печіть смолами, шиною...
Бийте! — гримнуло в Карпатах
Стоголосою луною.

То не громи заgrimіли
У Бескидах, у Горґанах,
То озвалися опришки:
«На приказ твій, отамане!»

На приказ твій, Довбошуку,
Вибем прибишнів проклятих! —
Загриміло у Горґанах,
Закипіло у Карпатах.

Приснилася Черногора,
Приснилася Верховина,
Приснилося — устав Довбуш
З камяної домовини.

ВЕЧІР

Утонуло сонце за лісом,
Замовкли топір і пила.
Мов темна шовкова завіса,
Спадає на гори імла.

Найменший листочок угору
Підносить навяле чоло.
І лине з дрімучого бору
Життя невимовний псалом.

І паче у храмі безмірнім,
Пливуть з вітарів-обочів
Останні акорди вечірні
До зір тихих з темних хащів.

Добраніч! — з холодного звора
Сказало мале пташеня.
Бескидові гори і доли
Обняла важка тишина.

НІЧ

Підійшла із долин та гатари вкрива
Покривалом важким, непрозорим.
І, приспавши ліси, у безкрай поплила
Понад сонні Бескидові гори.

Усе спить, спочива, лише звір не замовк
Серед тиші дрімучого ліса.
В чорній подині десь завив протяжно вовк
На завислий між віттями місяць.

Срібні роси в зрубках розсівають мавки,
Лісовик приграє на соніліці.
Білолиций вівчар заверта на струнки
Свої білі, розпасені вівці.

З темних скель залунав спереддосвітній спів,
Дикий клекіт орлиної зграї.
Наче мостом повис, молоком забілів
Сив-туман понад заспані стаї.

Нересниця, 1929.

СВІТАНОК

На сході за лісом знялася пожежа,
На сході за лісом вогні.
Червоним промінням палає безмежжя,
Промінням залиті ґруні.

Вітають досвіття високі остриці.
У дзвони росистих альпін
Ударив десь легіт. Найстарші ялиці
Схилили свій перший поклін.

Червоним промінням пожежа кривавить
Говерлю, Петроси, Горґан.
І Богові - Сонцю став утренью править
Суворий, сідий Піп-Іван.

І клоняться важко до його престола,
Як води, безмежні ліси,
Щоб ворог, що їх обляга доокола,
Неначе траву не скопив.

Широкий Луг, 1929.

БЕСКИДОВА ОСІНЬ

Ів. Ірлявському.

Закурликали в синіх просторах
Раннім ранком надіслані стежі.
Ой, дивіться, вже осінь на горах...
Вже Бескид у димах, у пожежі...

Це вона надійшла й запалила
Буйну бучину й думну дуброву,
І поля і плаї устелила
Кленовим, яворовим...

Це вона і тривожить і вабить
Супокоєм холодного леза.
Ой, непевне почули щось, мабуть,
Ті у березі білі берези.

— Незадовго непрошені гості:
Важкі мряки, вітри та морози
Поморозять нам знов літоростя —
Із низів до беріз верболози...

Це вона, з журавлями за море,
В невідому, привабливу далеч.
Заніміло в Бескидових горах,
Тільки хмарами галич.

Новоселиця, 1931.

ТУГА

Анні Брикович.

На осмалені сонцем Бескидові груди
Нахилилася зоряна ніч.
І, не зводячи з його розмріяних віч,
Шептала тихесенько: любий.

І Бескидові смутки воронням сполоханим
Відлетіли кудись в одну мить.
Божевільно був Бескид закоханий
У гаптовану злотом блакить.

І, забувши свої незраховані рани,
Він не радо дивився на схід,
Відкіля надлітав срібно-матовий ранок,
Відкіля червонів небозвід.

Він же знав: перший промінь світанку
Ще не збудить румяних заграв,
Ніч пеститиме нових коханків
Запахними отруями трав.

Старі рани ще більше пектимуть-горіти.
І навіщо цей лоскіт і хміль?
Коли ніч — лише тінь, а любов — тільки вітер,
Коли все — тільки туга та біль.

Дубове, 1929.

ВЕСНЯНЕ

Квітами жовтими, синіми, білими
Вкрита зелена лука.
Хто це розкидав їх гуцями цілими?
Чия рука?

З півдня опівночі нишком надлинули
Легкі, веселі вітри...
Горами шатра зелені розкинули,
Долом — коври.

Сто-мільонами повних чаш-келиків
Дзвонять розквітлі сади.
П'яні в повітрі танцюють метелики,
Пахнуть меди.

Буйними вінцями ліс розвивається,
Луг і дуброва і гай.
Співами, барвами переливається
Квітець у май.

Новоселиця, 1932.

«РОДИЧІВСЬКА РАДА»

Учитель: Панове ґазди! Першого, в вівторок,
Почнеться школа. Памятайте всі:
Дітей шкільних у нас на двісті сорок —
Нехай прийдуть до школи до душі!

Родичі: Го-го-го! Ге-ге-ге! До душі...
Добре панові казати,
А хто піде за ягняти?

Учитель: Панове ґазди! Залишіть ви жарти,
А думайте, щоб ваші школярі,
Хоч раз прийшли до школи так, як варто,
Щоб мали пера, зшитки, букварі.

Родичі: Го-го-го! Ге-ге-ге! Букварі...
Жили діди без науки,
Проживуть і їхні внуки.

Учитель: Панове ґазди! Так діди казали,
Та нам не слід дурниці повторять,
Бо де їх три-чотири ґаздувало,
Тепер на тім сидить вас двадцять п'ять.

Родичі: Го-го-го! Ге-ге-ге! Двадцять п'ять!
Вже й по п'ятьдесят ґаздує,
Та якось їх Бог годує.

Учитель: Панове ґазди. Ви уже й не ґазди,
А так — пусті, невибиті торби.
Такого щастя вам ніхто не заздрить,
Та ж ви останні наймити, раби!

Родичі: Го-го-го! Ге-ге-ге! Наймити...
Всіх на панство не покласти,
Мусить хтось і свині пасти.

Учитель: Панове газди! Тим ви не журіться,
І свинопас хай буде не дурний.
Та в нас — лишень гарненько
придивіться,
Чи вже не більше дурнів, як свиний.

Родичі: Го-го-го! Ге-ге-ге! Як свиний...
Як би дурнів було мало,
То й з панів би впало сало.

Учитель: Панове газди! Ви на кожнім кроці
Говорите — ні лізе, ні тече.
Це ганьба, стид! Вам школа — сіль у оці.
Та їдять — підете, як за колачем!

Родичі: Го-го-го! Ге-ге-ге! Чи підем?
Щоб колачики давали,
Ми б у школі й ночували.

Учитель: Панове газди! Не плетіть дурниці!
Народ без школи, як без голови.
З дітей невчених виростуть п'яниці,
Сліпа голота, отака, як ви!

Родичі: Го-го-го! Ге-ге-ге! А скажіть:
Хіба менше між панами
П'яниць темних, як між нами?

Учитель: Панове газди! Слів останніх пару.
Розмові нашій зробимо кінець.
Пустіть дітей, бо буде остра кара,
Буде пастух, та не буде овець...

Родичі:
Ой, та школа — Божа кара!
Не було, як за мадяра.

Новоселиця, 1930.

УКРАЇНСЬКИМ ДІТЯМ

Шісдесят секунд минуло,
Шісдесят втекло хвилин,
І, дивись, немов не було
Двадцять-чотирьох годин.

День сяк-так, а ніч проспали,
Та не знаємо й коли
Нам сім діб одшкандибало,
Два-три тижні утекли.

Місяць, другий... тишком, крадці,
Не оглянувсь чоловік,
Як пробігло їх дванадцять,
Або просто — один рік.

Гід за годом, рік за роком,
Мовчазливо, мов діди,
Йдуть, проходять тихим кроком
Незраховані годи.

Десятками у колонах
Йдуть століття понад нас...
Несчислимі легіони —
Їх веде отаман Час.

— — — — —
Любі діти! Не дивіться
На ряди старих століть.
Не дивіться на минуле,
А теперішнє ловіть.

Кожну сокотіть хвилину,
Найдрібніший рух хвилин
В сіти пильности хапайте
І закуйте в певний чин.

Памятайте, що хвилини
Непомітливо-малі,
Це вогонь у кузні щастя,
Де самі ви ковалі.

Докажіть, що всемогучий
Час у ваших є руках,
Що в хвилинах доженете
Те, що втрачене в віках.

Докажіть, що доженете,
Ще й вернете ті годи,
Які марно змарнували
Батьки ваші і діди.

В Рахові-Вільшоватім 1937.

КУРТИЙ ДЮЛА НА ГУЦУЛА

Прийшов Дюла між гуцулів
Та їх підмовляє:
«Тягніть, браття, за мадяром,
Тамки, як у раю.

Там є закон: коли русин
Під мадяра верне,
Буде жити-проживати,
Як в Бога за дверми.

Вже ніхто йому не скаже —
Бідниш, марго, муско!
Мелаєм 'го нагодують,
Як на заріз гуску.

Прінци, графи і барони
Щовечора й ранку
Чиститимуть руснакові
Постоли, топанки.

А графині, як дитині,
Руснакові-бачі,
Стягатимуть, коли треба,
Для потреби й гачі.

І як довго під мадяром
Схоче русин жити,
Так довго муть руснакові
Мадяри служити.

І за той світ русинові
Журитись не треба:
Мадяри му зроблять «луйтру»
До самого неба.

По тім лазиві малярськім,
Тій «луйтрі» чудесній,
Сам собі руснак полізе
І в царство небесне.

І там буде він ізверхи,
А маляр на споді.
Першим святим в там Куртяк,
Другим буде Бродій.

Третім буде Фенцик-бачі,
Самі «руські» люде.
Ходіть, хлопці, під малярів
Та добре вам буде».

Отак собі агітує
Хитрий маляр Дюла,
Та слухайте, що на теє
Сказали гуцули:

«Слухай, Дюло, що гуцули
Муть тобі казати:
Воно, кажуть, і брехати
Не ціпом махати.

Ви, маляри, дуже мудрі
Та сильно культурні,
Не держіть ви нас, руснаків,
За дітваків, дурнів.

Хоче газда свиню бити,
Дуже її любить —
Бере в руки струк мелаю
Тай під ножик людить:

Цьоні-цьоні! промовляє,
Доки йме за вухо,
А там — швидко ніж у серце,
Або грим обухом.

Хоче рибак на вудичю
Рибку ізловити,
Зачне її червачками,
Мушками дурити.

Скочить риба за черваком,
На гачок іметься,
Тріпочеться на вудочці,
А рибак сміється.

Хочеш, аби у западку
Одна миш упала,
Кладеш туди крихту хліба,
Або шкірку з сала.

Піде мишка на ту внаду —
Гірке її сало:
Іще його не вкусила,
А життя — пропало!

Отак і ви із русином
Хочете зробити —
Хочете 'го на три зерна
Мелаю зловити.

Не мудруйте, пане Дюло,
Бо все тото задарь...
Русин знає, яку правду
Дав би йому мадяр!

Бо раз уже ми висіли
На вудочці вашій,
Коштували мадярської
Гарячої каші.

Памятаєм шибениці,
Шандарів у пірю,
Памятаєм, як плювали
Ви на нашу віру.

Як маргою та мускою
Всіх нас називали,
Як нашому народові
У лице плювали.

Хочете, щоб драбиною
Русин ліз до неба.
Віримо вам! Вам русина
Бідиша не треба!

Вам потрібно ліса, соли,
Карпатської Руси,
А русина любите, ви,
Як жиди Ісуса!

Але даром на нас, пане,
Ви острите зуби,
Карпатська Русь-Україна
Вашою не буде!

Ніколи вже не потягне
Русин за мадяром!
Шкода, Дюло, говорити
Пусто-дурно, даром.

І на Куртяка святого
Й на Бродія пана
Вже не зловить Іштван-мадяр
Русина-Івана.

Не зженете нас мадярам,
Як гуцул дарабу,
Самі швидше забирайтесь
Всі на пессю лабу.

Коли наша правда, воля,
Вас у очі коле,
Ідіть собі до дивола,
На біду, на боли!

Не будемо вас держати,
Як биків за роги,
Ідіть собі, а ми вам ще
Дамо на дорогу.»

Вислухав премудрий Дюла
Науку гуцула.
Більше його пустих бесід
Гуцули не чули.

Рахів, 1938.

СХОДИТЬ СОНЦЕ

Земле славного Лаборця,
Ясний ранок твій іде!
Подивися, сходить сонце,
Що, здавалось, не зійде.

Сотні років ми чекали
Його ясного лиця
І родились і вмирали
У темряві без кінця.

Рідні сестри, рідні браття,
Гляньте, що там за краса!
Сходить сонце у Карпатах,
Згине ворог, як роса.

Згине ворог, кровю п'яний,
Пронаде жорстокий кат!
Сходить сонце зза Горганів,
Сходить сонце зза Карпат.

Сходить сонце! Гинуть тіні,
Пишний ранок розцвіта.
Це Карпатській Україні
Сходить воля золота.

Земле славного Лаборця,
Ясний ранок нам цвіте,
У Карпатах сходить сонце,
Що, здавалось, не зійде.

ЗА ДРОТОМ

Стою я за дротом, дивлюся у даль,
І так мені сумно, такий мені жаль:
Літа молодії минули мені
За дротом, в неволі, в чужій стороні.

Далеко-далеко десь ватра горить,
Над горами зоряна звисла блакить.
Десь тужить трембіта, шумить водоспад,
Та це тільки спогад з коханих Карпат.

Стою я за дротом колючим, густим,
А серце Бескидом блукає сидим —
По синіх мальговах, по білих пляях,
Де знали дорогу лиш вітер та я.

ДОЖИДАННЯ

I.

Відлетів мій сокіл ясний
Та й нема.
Осталась я одинока
Й не сама...

Ой, вертайся, мій соколе,
Та швидко,
Стрепенулось щось під серцем,
Як рибка.

Повертайся, бо я дуже
Недужа,
Пручається щось під серцем,
Як пстружа.

Ой, тривожить моє серце
Неспокій:
Ой, що ж буде, як не верне
Мій сокіл!

II.

Ой, вийду я в чисте поле
Та стану,
Та по ньому широкому
Погляну.

Неозоре тихе поле
Довкола...
Ой, де ж ти мій, єдиний мій
Соколе?

Ой, стою я серед поля
Та плачу
Та нічого за сльозами
Не бачу.

Ой, стою я, виглядаю
Даремне.
Мабуть милий мій до мене
Не верне.

Ой, у полі там могили
Високі.
У могилі, мабуть, милий
Мій сокіл!

РУЖІ

Без наперстка сорочину вишивала,
Білі ружі, білі квіти галтувала.
Поколола, поранила пальчик білий,
Білі ружі, білі квіти зчервоніли.

Ой, ви ружі, мої ружі, ясні квіти,
Нема таких гарних квітів в цілім світі.
Таке дивне теє квіття та химерне —
Здивується мій коханий, як поверне.

Повернувся мій коханий, моє серце —
Личко бліде, наче біле полотенце.
Повязана головонька, сумні очі —
Самі квіти, самі ружі на сорочці...

Глянула я на ті квіти тай пізнала.
Подивилась, спотикнулась тай зівяла...
Вишивані тії ружі іголками —
Остренькими в чистім полі шабельками.

Ясіня, 1928.

ОЙ, РОДЕ МІЙ, РОДЕ

Ой, роде мій, роде, старий добрий роде,
Одурений роде!
Був ти колись, роде, великий господар,
А теперки осьде.

Були в тебе, роде, садиби, городи,
Усякі достатки,
А нині в сусіда ми просимо хліба,
Стоячи без шапки.

Колись похажали по своїх городах,
Степах неозорих,
А сьогодні, роде, по наших городах
Похожав ворог.

Колись розкидали, та в землю ховали
Скарби нелічені,
А тепер із нею — тією землею
В жидівській кишені.

Колись у кошарах ревіли отари,
Щоб стригти, дойти,
А слухай сьогодні: ревуть лиш голодні,
Голі наші діти.

Та не сумуй, роде! Поминуть негоди,
Буде переміна:
Загартуєм волю — переможем долю,
Встане Україна.

Рахів, 1937.

ПОДИВЛЮСЯ Я НА РІЧКУ

Олексі Процюкові.

Подивлюся я на річку,
На рінь, на зарінок,
І мов бачу історію
Твою, Україно.

Рінь піврана, сполокана
Попід берегами,
То парід наш розірваний
В борні ворогами.

Рінь, що вічно заливали
Каламутні води,
То парід наш у неволях
У чужих народів.

Подивлюся я на річку,
На рінь, на зарінок,
І мов бачу історію
Твою, Україно.

Впадуть води, рінь - коріння
Сонце обігрів...
На зарінку на камінню
Луг зазеленів.

Заспівають жайворонки
Над зеленим лугом,
Вигейкуєш, Україно,
Ходячи за плугом.

А там, дивись — хатки, сади,
Де білів зарінок —
Буйні ниви, тихі села,
Рута і барвінок.

І знову ти неозора,
Незломна потуга,
В одній руці меч, а друга
На чепигах плуга.

Над Тисою в Требушанах, 1938.

ПОЛОНІЯ НАРОДИЛАСЬ

Полонія народилась
Серед бурь та грому,
Полонії із Парижу
Виписали бону.

І так нянці наказали:
Що тільки бажати
Буде мала Полонія,
Бона мусить дати.

Зажурилась парижанка —
Мало що не плаче,
Знає вона Полонії
Капризи дитячі.

Ану ж вона забачає
По Дніпро Вкраїну?
Як сповнити забганку
Таку божевільну?

По Варшаві у візочку
Парижанка возить
Полонію; а дитина,
Що бачить, те просить.

За візочком вшехполяки,
Патріоти ходять,
Кожну мрію Полонії
В життя переводять.

Що лиш вона забачає —
Раптом виповняють...
«Замкніть школи українські!»
А ті й замикають.

«А цей собор православний,
Бовдур єретицький,
Переверніть в святий польський
Косцьол католицький!»

— Що за розум у дитини! —
Хвалять баби міські, —
Та воно ще синагоги,
Божниці жидівські

Перемінить на косцьоли.
Ох, святая Матко!
Який розум! А воно ще
Дітвачок, дитятко.

А що ж буде, як виросте?
Як перейде школи?
В цілім світі будуть тільки
Поляки й косцьоли.

ПАЦИФІКАЦІЯ

Ідуть! Рятуй, рятуй нас, Боже!
Крізь розпач голоси:
«Ховайтеся, куди хто може...
У нетрі, у лісі!»

Дарма! Село окружене довкола.
З усіх сторін кати...
Горить! Де? Що? — Просвіта, Рідна Школа!
А там — хати.

З димів пожеж горючі оси,
Чорніє небосклін.
В останнє марно десь голосить,
Ридає дзвін.

Тривога. Крик. Жага розпуки.
Це матері кричать:
Синам дають по двісті буків,
Та гірше для дівчат...

Кервавий слід гієн холодних,
Нестерпний вид.
В душі кубло гадюк голодних,
Біль, стид...

Дзвенять уланів сталеві остроги,
Пан ротмістр крутить вус.
А там зривають стріхи, рвуть підлоги,
Там — «трус».

По вулицях, подвірях, на майдані
Згвалтовані жінки.
Смертельний сум. Пісні вояків п'яних.
Ніч. Зірки.

Новоселиця, 1932.

ГОРЕ ПОБОРЕНИМ

Зприводу розкопування могил

I.

Боже Єдиний наш, як ще живемо ми
Між людодідами, цими гієнами?!

Он вони в цвинтарі чорними купами
Бавляться мертвими, граються трупами.

Он там їх тічка могилу розкопує.
Де те шляхецтво є? Де та Європа є?

Кості зітлівші з могили вимітує.
А то ж слов'яни є, а то ж еліта є!

Хтіли б нас вигубить, вирвати з коренем.
Горе побореним, горе покореним!

II.

Ще попробуєм, ще поборемось,
Та нікчемному не покоримось.

А пішло на те — умирати нам,
Будем гинути не за ґратами.

Не за ґратами, не під тюрмами, —
Будем гинути в полі з сурмами.

Хай розсудить нас кров і олово,
Вже не схилимо свої голови.

Ще попробуєм, ще поборимось,
Та нікому вже не покоримось!

Прага, 1930.

МИНУЛА ПИХА І КРАСА

Минула пиха і краса,
Було і глянть — немає,
На «камінь» трафила коса
— І так воно буває.

Ти пацифікувала нас,
Та спаціфікували
Й тебе, голубко, в добрий час,
Що й не спімнеш, як звали.

І голос любий твій замовк,
Скотилася головка.
Носив, було, говорять, вовк,
Та понесли і вовка!

Хрестили вдовця і впоперек,
Було воно не фіґлі, —
Остався лиш безглуздий Бек
Та «ґеніяльний» Шміґлі.

Спокійно в Бозі попелій,
Ясновельможна пані!
Несупокійна на землі,
Спочинеш у нірвані.

А попадеш в пекельний кут,
Вітайся з козаками,
Які тебе чекають тут
З мідяними биками.

1939.

МОЛИЛАСЯ УКРАЇНА

Шість нулів усе лишається шістьома
нулями, якщо коли них не стане
одиниця.

Стара поговорка.

Молилася Україна
Вечером і зрана:
Пішли мені, Пане Боже,
Другого Богдана.

Зацвіту я, як у маю
Вишня — черешénка.
Пішли мені, добрий Боже,
Ще раз Дорошенка.

Пішли хоч би Наливайка,
Або Острияницю.
Нулів маю міліони,
Дай же одиницю!

Бо нулі без одиниці —
Товпа безголова,
Козаки без отамана —
Порожня полова.

Бо шість нулів, все шістьома
Нулями остане,
Як коло них одиниця —
Той Богдан не стане.

А як стане, то відразу
Єдиним законом —
Шість нулів отих убогих
Стає міліоном...

— — — — —
Молилася Україна
Вечером і зрана:
Пішли мені, Пане Боже,
Другого Богдана.

ДО БОГДАНА

Manu facta, manu destruitur.

Б. Хмельницький.

О, гетьмане, преславний наш Богдане!
Європи й Азії синтезо вікова.
Поглянь, як ми волочимо кайдани,
Забувши твої золоті слова.

Йдемо з одної в другу неволю
Під проводом убогих вожаків.
Ніхто вже проти нас твердинь не строїть,
Ніхто не ставить кріпких Кодаків.

Великі ростом, та, згубивши віру,
Гнемося до землі, як засвистить нагай.
Лях знову з нас десяту лупить шкіру,
У землю топче всіх чужа нога.

О, гетьмане, великий наш Богдане!
Прийди, з нових нас випряжи ярем.
Поглянь, як нарід твій упав та вяне
За ґратами брудних, ненависних тюрем.

Прийди, некоронований королю!
Нам треба знову твоїх Жовтих Вод.
Поглянь, як руки підійма в неволі
До тебе твій розірваний народ.

Прийди, державний воюде наш словутний!
І, як тоді, на стінах Кодака,
Ще раз нам пригадай слова ті незабутні:
«Рукою створене — розкидає рука».

Львів, 1935.

ЩЕ ДЕНЬ, ЩЕ ДВА

Незрівнана, прекрасна і багата!
В який би не зайти твій темний кут, —
Лиш кров, лиш зойк, лиш отруйливий нуд,
Бо все життя в руках чужинця, ката.

У когось є вожді і дипломати,
А твій убогий, терпеливий люд,
Чекає правди, волі — Божих чуд
Від півголовка посла ренеґата.

Та не сумуй, невольнице чудова!
Розкинем тюрми, піврвемо окови,
Даремна вража сила й безпека.

Ще день, ще два — на бій засурмлять сурми,
Будуть атаки, бурі, громи, штурми.
Побіда наша певна й недалека.

ЗАКАРПАТСЬКІ СОНЕТИ

(ІЗ ЦИКЛУ: «ПРАГА — ЯСІНЯ»)

ВИСОКІ ТАТРИ

Словацькі Татри. Підблакитна пристань,
Граніт і гнайс у панцирі ледів.
Який контраст до братніх словаків,
До їх осель потертого намиста.

Немов сторожа свято-урочиста,
Салют старих невідомих віків,
Який контраст до кволих словаків,
Столітніх жертв незносного садиста!

Який контраст! Тепер ми розумієм
Обурення докірливе поета:
«По головах вас б'ють, як гадів-змій,

А ви хвостом лиш десь поворухнете!»
Рушає поїзд, тоне в темній хащі,
А серце стогне: та хіба ми кращі?

НАД ШТРБЮЮ

Любуються пани з вікон експресу
Красою гір убогих дротарів.
Який контраст хатки, що там долів,
До віль чужих над ясним Штрби плесом.

Веселим ритмом гомонять колеса,
Назустріч нам виходять димарі:
Пиля з миґлами, дерева латрів,
Словацький ліс — рекляма і адреса.

Гірський упір. А їх же тут чимало.
Широка цифра першу скрипку грає.
Словак на хліб заледви заробляє,

А зайдам третє наростає сало.
Свистить машина, йде луна лісами,
Немов гукає: тай у вас те саме.

МАДЯРОНИ

Манерна міна, певність автохтона,
Демонстративний жест, бундючний тон.
Оце вам він — словацький мадярон,
Мінливий, як луска хамелеона.

Завчена поза пештського барона,
Уклін і сміх і погляд — все фасон.
Словацьким сріблом дзенькає жаргон.
Оце вам є прикмети мадяронів.

Тупі, надуті і противні морди,
А кожний з них такий безмежно гордий,
Що він таки не простий горобець.

Не «порост ембер», не словацька марга.
Глядиш, зітхнеш — даремний гнів і скарга:
І в нас досить паршивих цих овець.

«ЗА ЛАКОМСТВА НЕЩАСНІ»

За лакомства нещасні, за розкоші
Служив чужинцям і словацький пан.
Кого на світі не зломил гроші?
Над Татрами лягав важкий туман.

Ходив по горах ще шугай Яношік,
Як Довбуш наш гуцульський отаман.
Топтав ворожий, сіяний бурян,
А потім — темні, безконечні ночі.

Пани до Пешту, мужики з жидами,
За паленку пішли городи, луки.
Маляри нишком затирали руки,

Словаки звільна стали наймитами.
На свист машини луни відізнались:
А ви не слуги, ви не продавались?

ВІДРОДЖЕННЯ КРАЇНИ

На всім сліди упадку і неволі,
На народі і на його землі.
Жалем у небо крикнули тополі,
Голодним псом хтось виє на селі.

Відбилися тисячолітні болі
На кожній скибі, кожному чолі.
І хоч пройшла жорстока проба домі,
Та воля лиш на першому щаблі.

Не скоро гояться народні рани,
А ще як злиднів чорні каравани
Нависнуть хмарами з усіх боків.

Народній лан не виореш відразу.
Та любо як зустрінути оазу
В країні гніту десятих віків.

СЛОВАЧЧИНІ

Словаччино! Прекрасний, пишний краю,
Ти наче хміль столітнього вина.
Твоя краса, твоя старовина —
Ключі від брам утраченого раю.

Ізза ріки блакитного Дунаю
Старих пісень дзвенить жива луна,
Старої слави невмирущий знак
На степ старий, панонський закликає.

Староморавські мріють там могили.
Чи може шатра Самових дружин?
І лине пісня: Ми не уступили

Ізза Дунайських соняшних долин!
І глянеш в даль — мов справді там на сонці,
Стоять полки старих словян, панонців.

КРІЗА

Золотогриві ниви по обочі.
Вузькі-вузенькі. Певне їх нараз
Декілька махом заяць перескочить.
Зелені межі розірвали лаз.

Якийсь дідусь протер запалі очі,
Розповіда, який отут гаразд:
«Де був один, тепер громада ґазд,
А злидні, пане, чорні, дикі, вовчі.

Живе народ, як до стіни припертий.
За хлібом він пішов би в білий світ.
Та не піде — границі скрізь заперті!

Як потриває так ще кілька літ,
Усім нам ворон чорний тут прокряче.
Життя, тут, пане, гірше, як собаче...

«УБОГІЇ НИВИ, УБОГІЇ СЕЛА»

Родючу землю видерли мадяри,
А ми полізли в гори та звори.
Діди сяк-так — прожили без жури,
Доїли вівці, грали на флюяри.

Та зрідка вже почувш тої гри.
Перевелися тисячні отари.
Щораз, то менші бляяли кошари,
Флюярами все менш дзвеніли кичери.

Народ зростав, а гір не приростало,
Де дід салашував — тепер городи.
Пісна земля, лиш вівсик, ріпку родить,

Та вже унукам і тої не стало.
А народився, то прожити мусиш!
І їсти треба, а скали не вкусиш.

ДРОТАРИ

Пішов словак по світові блукати.
Щасливий той, що втік за океан.
Хоч, говорять, біда тепер і там,
Та чей не та, що в Татрах, у Карпатах.

Із міста в місто, з хати та до хати
Несе наш кметь дротарський бідний крам.
Нераз чолом товче до панських брам.
Під ними, мабуть, вже нам і здихати.

Отак на те жебраче ремесло
Позвільна все бідацтво перейшло.
Хто топиться — за соломинку ловить.

Дротаримо, торгуємо, співаєм...
Не кожний нас однаково приймає:
Хто хліба дасть, а хто і псом затровить.

У СВІТ

У світ, у світ сопе, сичить машина.
Туди — гуде за нею ешелон.
Та-так, та-так потакує вагон,
Один за одним біжучи по шинах.

Сіренький вуйош, стерта сірачина
Такі знайомі! — глянули з вікон.
Мигнули лиця жовті, як вощина.
Твердий, залізний, життєвий закон

Жене їх у невідому чужину.
Та що ж, хіба — хіба не все одно
Де закарпатський бідний русин згине?

Біда, чи тут, чи там, кладе його на дно.
Для зайдів рай — наш любий край Карпати,
А нас біда у світ жене від хати.

ПОБРАТИМИ

Дивіться, пане: це із Верховини.
Також біда загнала їх у кут.
Ще кілька літ і був би їм капут.
Припадок їх підняв із домовини.

Та лізе боком і нова гостина.
В народній вулиці вліз московський трут.
Ще не звільнилися із мадярських пут,
А вже на шні Свойші, побратими.

Це так, немов на глум для Ужгороду.
А наш політик — хитрий вражий син!
Бог зна, для чого каламутить воду,

Жене простісько на мадярський млин.
А люд, пізнавши руку цих нездарів, —
Ті, каже, нас заведуть до мадярів.

«ЯЗИКОВІ ВОПРОСИ»

І справді бо найменшії вимоги
По десять літ лежать десь під сукном.
Мадярська мірка, тільки вгору дном,
І манівці, хоч є пряма дорога.

І замість плуга на старі облоги,
Що заросли столітнім буряном,
Зорали їх партійнії безрогі,
Як наймудріший вчений агроном.

Зійшло язичіє — аж любо глянуть!
Заговорить руснак — аж вуха вянуть.
Та що ж, хіба це не словянський жест?

Важкий, важкий твій, Україно, хрест!..
Та все ж ми вірим: по столітніх зморах
Він заясніє на свободних горах.

«УЧИТЕЛІ»... «ВОЖАКИ»...

В брудні партійні, політичні міхи
Пересипають нас продажні вожакі:
Камінський, Фенцик, Бродій, Куртяки,
За юдин гріш для чиеїсь утіхи.

Кладуть вогонь під соломяні стріхи.
В овечих шкурах бігають вовки.
Щодень нові масні обіцянки,
Щодень нові принади, гасла, віхи.

Погляньмо лиш на тую Верховину:
Найслабший там живе словянський люд.
Його учити треба, як дитину:

І, И, О, У, а ми йому — талмуд
Партійних фраз та мовних баламут
І гримимо: учися, вражий сину!

25 ПАРТІЙ

Народ свободу привітав, як маму,
Та не отак державник-патріот.
Любовних слів він мав повніський рот,
На ділі ж він копав для неї яму.

Уміщені в нові державні рами,
Ми з рабства пут звільняємо народ...
І, непомітно серед тих турбот,
Самі стаємо політичним крамом.

Коли увалось тут малярське панство,
Коли вдалось прорвать стару матню,
Ми ждали правди, Божого вогню,

А дочекались нового підданства:
Двадцять п'ять партій — диких, лютих, стеклих
З держави тої ізробили пекло.

СВАВОЛЯ

В народі, що у віковій неволі
Ослаб, упав, збіднів, осліп, оглух,
Хтось прививать почав московський дух,
Став вавилонські будувати школи.

Було для праці красне, добре поле.
В старий обліг просився новий плуг.
Та замість орачів почувся крик папуг —
Рознуздана, нечувана сваволя.

Замість народ угору підіймати,
Обеднувать, учити і вести,
Сміття столітнє геть повимітати,

Нелюдську лихву з люду ізтрясти,
Замість живої, творчої культури,
Прийшли партійні, чорні диктатури.

Ъ, Ы, О, Ъ!.. «ПРОБЛЕМИ»

За голоси іде борня шалена
Коло воріт партійницьких завор.
Червоні із зеленими знамена,
Над ними славний царський трикольор.

Під стягами країнка безіменна:
«Земля без імени» під лапами потвор.
На смерть і на життя іде борня щоденна
За Ъ, за Ы, за О, за мертвий ЙОР.

Пятьсот жидів «виховує - навчає»
Карпат-орос-ський новий приріст, цвіт.
Словянський і демократичний світ...

Брехня брехню брехнею поганяє.
Словянство, ах! — пусте, порожнє слово.
Та дальше в ліс, то й кращі, грубші дрова.

ХТО СІЄ ВІТЕР...

Готовляться до бою континенти.
Йде проба сил, держав, народів, рас.
Чекають лиш догідного моменту,
Чекають лиш, коли прийде наказ.

А гляньте ви, що діється у нас:
Блеф-плебісцити, зради, іриденти,
Гризня вождів, партійних конкурентів,
Та дурення сліпих, убогих мас.

Як картярі свої шахрайські карти
Мішають люд у стада своїх партій
Сліпі, глухі, дурні проводирі.

Та буде злий кінець тій хитрій грі,
Бо є закон неписаний в натурі:
Хто вітер сіє, той збирає бурі.

ОТАК ТО Є...

Отак то є. І віруйте, їй-богу,
Не можу я порозуміть, збагнуть:
Навіщо люди так себе гризуть?
Чом одні другим підкладають ноги?

Замість, щоб старший вивів на дорогу
Молодшого і показав: Ось, путь...
Вони себе сердечні лають, бють,
Фальшиву скрізь здіймаючи тривогу.

Як тії пси гризуться за кістяк,
Що кине хтось навмисне, щоб кусались,
У лють дурну, скажену попадають...

За віру, партію, за твердий знак,
Щоб вороги раділи та сміялись,
Гризуть себе, сіроми, пропадають.

ПОЛІТИЧНІ МОДИ

Вмираємо на політичні моди,
Що нам несе що-гід якийсь «салон»:
«Великих правд» новітній Вавилон,
Що відверта від праці, миру, згоди.

Принадами — новий завіт, закон:
Братерство, Рівність, Воля, Дух Свободи...
Стара брехня усіх за носа водить,
На легіон здіймає легіон.

Колись, було, народи умирили
На пошести — холеру та чуму.
Тепер конаємо на всякі «ідеали».

І, пропаґанд поївши дурману,
Мов стеклі пси, брати-сліпці гризуться,
А вороги радіють та сміються. — — »

СЦІЛЛА І ХАРИБДА

— Ви їли хліб із неодної печі...
— Гей, чи не їв! — дідусь відповіда.
— Гонила нас по світові біда.
Одна з плечей, а десять їх на плечі.

Я був учитель, і словак, до речі,
Ввесь вік дрижу, щоб душу не продав,
І тягне Сцілли порив молодечий,
І ссе Харибди мутная вода.

Любив я люд свій. Та за ту провину
Дали мене на вашу Верховину...
Люд бідний, темний, а земля, як рута.

В одній нам кузні викувано пута.
Пізнавши злидні словака й руснака,
Пізнав, що доля їх обох однака.

БУТИ, ЧИ НЕ БУТИ

І вам і нам дали пугар отрути,
І мало ми не випили до дна.
Смертельним дзвоном вам і нам лунав
Гамлетів вибір: бути, чи не бути?

Давили нас безрадних і закутих.
Суддя і кат і піп і гріб — одна
Чекала нас невблагана, страшна,
Жорстока доля вірних і забутих.

Та не вдалось магнатському щеняти
Усіх звірів карпатських проковтнуть,
Запанувать у голубих Карпатах.

Уже йому того й не досягнуть:
Уже беркут наш розправляє крила,
Росте в нас воля і міцніє сила.

ІЗ КОЖНИМ ДНЕМ ЯСНІЄ І РОСТЕ

Бува сибірським холодом повіє
Нераз із наших Золотих Атен,
Про зраду нам невинно хтось плете.
І свій кукіль в пшеницю нашу сіє.

Та зневажає рідне і святе.
А все ж таки не вбивча ця стихія.
Не *Lex* Аппонія, не смерть надіям...
Із кожним днем ясніє і росте

Пробуджений наш дух і гін народній.
Життя нас вабить і пестить мета.
Коли з тебе виплили безодні,

Нічия вже не здавить нас пята.
Нехай ще в очі гостра фуга свище,
А нам летіти — вище, вище, вище...

КАРПАТСЬКА УКРАЇНА

Дівочий сон — потоптаний барвінок,
Керваний шлях та знайдена мета.
Вітай ясна, Карпатська Україно,
Вітай, Лаборця земле золота!

Сріберний Уж — розтоплений метал,
Зелений луг — розірваний зарінок...
Сади, поля — пахуче, свіже сіно,
Незломні села, звихнені міста.

Країно див! Чудова квітко-руто!
Тисячолітня кріпосте-редуто,
Недолана твердине України!

Без генералів у забутих горах,
Де сотні літ штурмує лютий ворог,
Стоять живі твої народні стіни.

НАД СРІБНИМИ ЗВОРАМИ

Куди не глянь — знялись високі гори,
Куди не глянь — лиш праліс майорить.
То тут, то там біліє зруб у борі,
Десь сумно каня, жалібно квилить.

Від синіх гір ще голубіш блакить.
У соняшно-прозорому просторі
Застиг беркут у гордій непокорі,
Свій вільний лет затримавши на мить.

А ген долів, неначе срібна стрічка,
Вогнем промінь переливає річка,
В обійми її спадає бистрий звір.

А там — окіл, стара овеча стая.
Полудне скоро ватаг там заграє,
Трембіти плач відібють стіни гір.

Кепута, Верх-Дарів, 1932.

НІЧ НА СТАЇ

Ясна блакить усипана зірками.
На лонах гір заснули полонини.
Румеджучи подзвонює маржина,
У темноті півсонними дзвінками.

Серця числять і міряють хвилини...
Ізвинувшись, кудлатими клубками,
Заснули пси під сонними струнками,
Солодким сном, безжурливим, звіриним.

За накладом і ватра догасає...
При путері здрімнув на баталові
І ватаг дід. Тим часом над Перелуч

Позвільна місяць вийшов та сіяє...
Глядять на сонні гори, на мальгови —
Карпат дрімучих таємничу велич.

НАД ГАТТЮ

Між горами наперек стіною
Хтось бистрій річці шлях загородив.
І ляг за гаттю площею німою
Кипучий ключ зворової води.

У зачарованій бездонній глибині
Відбилися стрімкі, високі гори.
І плай, і зруб, і ліс, дрімучі бори,
І небо, мов котел, із хмарами на дні.

Старі ялиці, що росли віками,
Одна на одну клоняться верхами
Та дивляться у дзеркало води.

До них без вітру хиляться смереки.
Гей, скільки їх у світ чужий далекий
Пливе кудись — невідомо куди!

Яновець, 1928.

СПОВНЯЮТЬСЯ ПРОРОЦТВА

— Де нині звір — колись там стануть двори.
А де пеньок — колись буде панок.
Де нині глуш, дрімучі тихі бори,
Колись гучний стоятиме шинок.

Де голий ґрунь, тернина та каміння,
Де гріються гадюки та вужі.
Стоятимуть колись хатки-хижі
І житимуть там наші покоління.

А де сьогодні стаї та околи,
То все буде чуже, не наше поле —
Таке колись пророчили діди...

Сповняються пророцтва їх зловіщі:
В своїх лісах крадьком збираєм ріща,
З керниць своїх купуємо води.

Новоселиця, 1930.

ФРАГМЕНТИ

ПРОВІДНИКАМ

Раз олені і леви проміняли
Провідників. Рогатий неборак
Веде 100 левів! Жах, смертельний ляк
Напав рогатих. Леви реготались...

— На роги їх, собак! Чого злякались? —
Лев заревів. На роги їх! Мерщій!
Смертельний, лютий розпочався бій —
Смертельно леви на рогах зрвали.

Скінчився бій. Всі леви полягли.
Їх олені меткі перемогли
Під проводом борця твердої сили.

Цю казку ми не вмисне пригадали,
Бо й ми ж, було, як леви ті вмирали,
І нас до бою олені водили...

«ПРОВІДНИКИ»

Чекали ми єдиного Богдана,
А їх нараз без ліку Бог нам дав...
Самі вожді, самі ідеї, плани,
А на кінець — безвихідна біда.

Вождь — це баран, що принагідно стане
Сперед овець — таке я десь читав.
А в барана — барапяча мета:
Йому важне попасти в отамани.

Нема пшона, де впихачів багато,
Де много кухарок — нема що в рот,
Де сім няньок — дитина там горбата...

Де сто вождів — пропащий там народ.
Хто на чужі звика обіцянки і сили,
Тому лиш крок до власної могили.

Прага, 1939.

$$7 \times 8 = ?$$

Не вміємо читати ні писати,
 $7 \times 8 = ?$... Скільки? — Хоч убий!
В рахунках мозок наш слабкий, тупий,
Зате держави знаєм будувати.

Коли ж якась паде, то підпирати
Біжить рідня: племінник, вуйко, стрий.
Гармідер, крик такий, що Боже крий!
Гук, сварка, галас, словом — дипломати!

Майстри, які живуть на темні конта,
І нікому відкрито їм сказать:
Панове! Геть з даху! Не псуйте гонти!

Не вам будову ту добудувать!
Таких, як ви, майстрів і патріотів
Сто тузинів за пачечку банкнотів.

ПРОВІДНИК

Велика міць в народі провідник.
Велика міць! Він, як десниця Божа:
Веде народ поміж полки ворожі,
Або їх рве, як лев, як половик.

У нього чин рішає, не язик.
Вночі і вдень — він стало на сторожі,
З обставин злих — витворює пригожі,
Життя і смерти пан і керівник.

Як майстер, він свідомо творить діло,
Що відбива його народу рух.
Із мільонів тіл єдине творить тіло.

А в тілі тім один незломний дух.
До себе й до других він без пощади.
За вірність — брат, та смерть — за намір зради.

«НЄ ДАМИ...»

«Шлеськ! Богумін! Заольжя! Яворину! —
Сто тисяч там поляків пропада!
(Що українців мільони гинуть
В Польщі, то це для Бека не біда!)

Але прийде й йому лиха година,
Убють його, як бурого kota.
Даремна пиша та пуста бута —
Сьогодні грають кожному хвилину.»

У поїзді ідуть сякі розмови.
Всі слухають — скоріш проходить час.
Тай любо слухати, як простим словом

Без хитроців та вивчених прикрас
Народ важні посуджує події,
В найгіршому не страчує надії.

В експресі Ясіня—Прага, 1938.

ПРАЗІ

I.

Як мрія-сон, як величавий міт,
Як книга туг, зусиль, горіння, спраги,
Де кожний камінь — слово, заповіт, —
Оце твій вид, стара, словянська Праго.

Немов розстріляні у битвах стяги,
Йдуть клапті хмар. Святий величній Віт,
Дві вежі-персти здвигнув під зеніт,
Як символ правди, вірности, присяги.

А з вікон із Градчан, старого Граду,
Пановники старі приймають дефіляду
Століть, що йдуть важким камяним кроком.

Ідуть, пливуть, зникають у безмежжі
Величні брами, копули та вежі
Ротунд романських, готики, барока.

ПІД МУРАМИ КЛИМЕНТИНА

Твердині мудрости, святині Климентіна
Нас прийняли обдертих комбатантів.
Відкинувши шаблі, взялись за фоліанти
Тверді сини, твердої України.

Полівка, Каднер, Пастрнек, Дртіна,
Зіх, Махал, Крейчі... А відтак «трабанти» —
Доценти, лектори... Тримайтесь, емігранти!
Мета — промоцій саля, Кароліnum...

Відміряно семестер за семестром,
Старі борці твердим проходять кроком.
Боевики! — зирне батьківським оком

Старий професор — ерудит маєстро.
Дипломи пишуть славні деканати.
Прощаїт, *pragensis nostra Alma Mater!*

ПІД ПАМ'ЯТНИКОМ
КАРЛА ГАВЛІЧКА-БОРОВСЬКОГО

Ні, ні, Гавлічку, Ти не чех! Отак
Поглянути на вуса, на чуприцу,
Відразу видно — деє із Чигирину,
Чи з Запорожжя сміливий козак.

А потім, як кохав Ти Україну!
І то ж важний та непохибний знак.
Як боронив від лютих, злих собак —
Ляшні, Москви в найгіршу годину...

«Поміж двома словянськими вовками,
Відтіль Москва, а відсіля ляшня,
Ти, Україно, ходиш, як ягня,

А ті лиш люто кланцяють зубами...»
Гавлічку, ми тобі за ці слова чудові
Збудуєм пам'ятник — у Києві і Львові.

ЧУЖИНА

Іванові Харковому.

Глуха, німа, жорстока, без сумління.
Простір, як льох удушливий, важкий.
На деревах не листя, а каміння.
Мов з олова між віттями пташки.

І сонце й зорі й місяць не такий.
В чужій для нас, неприязній країні.
Як лід холодне соняшне проміння,
Без запаху сади, поля, квітки.

І хліб чужий, бодай його не їсти!
І віч чужих колюче недовіря.
І міркою усяк своєю міря...

І нікому свій жаль, свій біль сповісти.
І з глибини душі, мов з виру вирина
Важке, як камінь, слово: чужина!

ДО ЧИТАЧА

*„Коли не я собі, то хто мені?
І як не нині, то коли ж?“* — читаю
В старезній книзі досвідів, відчаю —
Закон життя відвічної борні.

Мов іскри у погаслому вогні,
Живі слова горять, не вигасають,
І мимохідь їх серце повторяє:
„Коли не я собі, то хто мені?“

Читачу мій, надіє України!
Багато шкіл, теорій ти пройшов.
Якщо ти правди більше десь найшов,

Як є в рядках отих бездієслівних,
То книжечку, яка перед тобою
У ватру кинь спокійною рукою.

Прага, 1938.

ДО СОНЕТА

Невблаганий в руці меткій штилеті!
Не легка річ орудувать тобою.
Проте беру тебе, як певну зброю —
Гнучкий, дзвінкий, незрівняний сонете!

Прилизані художники, естети,
Будуть на нас кивати головою,
З погордою глядітимуть німою
Пурлартистичні, панські віршоплети.

Можливо те ж стара, сліпа Зоїла,
Що все чита з червоним олівцем,
Зачепить нас отруйливим слівцем,

Та хай їй хрін! Кого вона не їла?
І глум і гана їхня — нам байдуже...
Пора у світ... Ходімо ж, любий друже!

ПОЯСНЕННЯ

менше відомих слів та виразів.

Автохтон — уроженець якоїсь країни, місцевий, не зайшлий чоловік (закарпатець, буковинець і т. п.).

Акорд — милозвучна сполука кількох звуків, тонів, рівночасно заграних або заспіваних.

Альпіни — гірські квітки, енциани, рододендрони. (Довбушева кров).

Анестезія — невідчування болю, натяк на упадок народньої свідомости українців під чужими заборами.

Аппоній — мадярський граф, міністр освіти, який заборонив навчання українською мовою в школах на Закарпатті відомим инк. законом «Лекс Аппоніі» р. 1907.

Баталів — велика вівчарська колотівка для розбивання «клеғаного» овечого молока.

Барок — будівельний стиль, в якому переважають округлі лінії.

Бона — нянька, пістунка.

Ботей — більша скількість овець в одному гурті.

Валуєв — російський царський міністр, відомий своєю фразою: «Украинны не было, нѣтъ і быть не можетъ» (Указ 1876 р.).

Гатара — готар, межа, границя.

Volentem fata ducunt, nolentem trahunt — охочого доля веде — неохочого волочить, тягне.

Гать — (клявза), груба стіна наперек гірської ріки з отворами, які щільно замикаються сильними заставками, або дверми. За цією стіною збирається велика скількість води, що використовується для сплавлювання дерева, дараб, бокорів.

Геллада — найкультурніша країна старої Греції; по думці німецького філософа Гердера, Україна, це майбутня світова Геллада.

- Говерля — найвища гора в чорногірському пасмі Карпат.
- Горгани — гірське пасмо в східніх Карпатах, Високий Бескид; Горган, назва гори, також полонина.
- Готика — будівельний стиль з острыми стрункими вежами та луковими прикрасами.
- Грабський — польський міністр освіти, який знищив українське шкільництво в Галичині й на Волині законом з року 1924.
- Дарів — прекрасна гірська китловина на березі ріки Лімниці, також назва полонини.
- Девіз — клич, гасло, знак.
- Деканат — уряд факультету (відділу) високої школи.
- Дефілада — парадний похід війська.
- Джарап — джереп, джарапник, рід косодеревини; росте по високих горах і збіччях карпатських гір.
- Диплом — свідоцтво, що отримують студенти високих шкіл, на основі якого дістають титул доктора, інженера, професора.
- Домена — висока залізна піч, в якій перетоплюється руда.
- Доцент — науковий титул початкуючого професора на високих школах.
- Дюла — мадярське ім'я — Юлій.
- Еліта — вибрана суспільність, провідна верства, шляхта.
- Ерудит — знавець - спеціаліст у певній науковій галузі.
- Залізні ворота — вузина, якою пробивається Дунай між південно-східними Карпатами і Семигородськими горами; натяк на згадку в Слові о полку Ігоревім про славного галицького князя Ярослава Осмомисла, який, розпоряджаючи устам Дунаю, рішав про плавбу на цій великій водяній дорозі.
- Залізні упирі — вузьколінійні залізні дороги, які-

- ми вивозять дерево з Карпат (мільйони кубіків річно); цієї втрати український нарід не усвідомляє собі в належній мірі.
- Залім — (мн. заломы) повалене в лісі дерево, поломане вітрами, бурями, або рештки поломаного та порубаного дерева в зрубі.
- Западка — пасть, пастка, мишоловка, ланка.
- «Земля без імени» — так назвав Карпатську Україну визначний сучасний чеський письменник Іван Ольбрахт.
- Зоїла — зловна, несправедлива критика від імени старого грецького бесідника і критика, який називався Зоїл.
- Золоті Атени — натяк на Прагу, як певний культурний центр.
- Звір — другий відмінок — звора, глибокий гірський яр, проріз, яким стікає вода, потік, струмок, або й сухий.
- Зворина — менший неглибокий звір, зворик.
- Кабарда — невеличка країна на Кавказі; від Кабарди по Краків треба розуміти: від Кавказу по Татри.
- Капризи — примхи, забаганки.
- Кароліну́м — старинна будова Карлового Університету в Празі, де відбуваються промоції. Гляди — промоція.
- Кафа — старе татарське місто в Криму, відоме своєю торгівлею невольниками, яке було декілька разів знищене запорозьким військом.
- Карел Гавлічек-Боровський — визначний чеський публіцист-політик і поет у першій половині ХІХ. ст., приятель українського народу.
- Кичери — місцеві назви верхів, узбіч, обочів, пасовищ при гірських селах.
- Клеант — грецький філософ, стоїк, в ІІ. ст. перед Р. Х.
- Конотіп — місточко в Чернігівщині, під котрим гетьман Іван Виговський розбив велике московське військо; тут Україна перший раз змі-

ряла свої сили з Москвою і блискучо її перемогла р. 1659.

Кодак — кріпость, вибудована поляками проти козаків на Дніпровому порозі Кодаку, яку зруйнував кошовий Сулима.

Комбантант — товариш з війни.

Кліментіnum — університетська будова в Празі.

Кружляк — рід воєнного корабля.

Лаз — (мн. лази) господарство або й саме поле за селом; гірський хутір.

Lex Apponyi — закон Аппонія з р. 1907. Порівняй Lex Grabski з р. 1924. — оба на знищення українського шкільництва...

Луйтра — лазиво, драбина.

Мадярони — змадяризовані словаки, українці та інші народи.

Маєстро — мистець, майстер свого діла.

Мальгова — молодий густий ліс, протилежність до старого ліса-бору.

Manu facta, manu destruitur — рукою створене — рука знищить. Слова приписувані гетьманові Б. Хмельницькому.

Маржина — рогата худоба, волн, корови.

Мигла — довге дерево, складене повздож одно на одно в одну високу купу, могилу — миглу.

Моноліт — однорodne, суцільне тіло, камінь, скала; однорodність українського народу та одноцільність українських земель від Татрів до Кавказу. Цю одноцільність стараються розбити вороги українського народу, називаючи нашу землю і наш нарід ріжними назвами: Малоросія, Малопольща, Карпатська земля, малорос, русин, руснак, угророс і т. д. Ці назви треба поборювати, бо вони видумані для розбивання нашого народу й одноцільності нашої землі.

Наклад — грубе поліно під колибою, коло якого

- горить вогонь; служить для того, щоб не розсувалася ватра.
- Некоронований король — так назвав колись англійський диктатор Кромвель гетьмана Богдана Хмельницького.
- Оаза — зелений острів у пустині, родюча земля з джерелами води. Натяк на закарпатські села, які позвольна приходили до себе після столітньої неволі.
- Обіч — узбіччя гори.
- Окіл — кошара для овець на полонині — з колодця, лому, ріща, смерічок; заруб, зарубина.
- Октава — вісім рядків, які становлять окрему віршовану цілість (строфу) в поезії; вісім тонів у музиці; величній октави у вірші, — сила віри, чуття, безсумнівне переконання.
- Панонія — частина нинішньої Угорщини, яка колись була заселена слов'янами.
- Пацифікація — усмирювання, приборкування недоволеного населення чужою владою; биття, арештування, нищення і забирання маєтку, переслідування. У нашому випадку знущання польського війська над безборонним українським народом в Галичині в р. 1932 і пізніше.
- Петріс — Петроси, назви гір у Карпатах.
- Піп Іван — одна з найвищих гір у чорногірському пасмі.
- Плай — гірська дорога, стежка.
- Плебісцит — рід голосування, в якому нарід сам рішає про свої права. У нашому випадку словом «плебісцит» означено культурний скандал р. 1938, коли «карпато-руському народові» на Закарпатті чехи дали право вибрати собі мову навчання — московську або українську. Слід зазначити, що українська мова є взагалі справою складною: рішав її московський міністр Валуєв — не вирішив; рішав маляр Антоній — не вирішив; рішав поляк Грабський — не вирішив; рішав румун Йорґа — не вирішив;

рішали двадцять років чехи — не вирішили! Полівка, Каднер, Пастрнек, Махал... — прізвища визначних чеських професорів Карлового Університету в Празі, прихильних до українського студентства.

Половик — шуліка, яструб, хижка птиця.

Порост-ембер — проста людина, простак; так називають мадяри всіх, що не є мадярського шляхетського, панського походження.

«По головах вас б'ють, як гадів, а ви ледви хвостиками покинуєте» — слова визначного словацького письменника-поета Светозара Гурбана-Ваянського.

Подина — невеличка рівнина на збіччі гори, тераса.

Попада, Сиваня — назви гір у східних Карпатах.

Прибишень — зайда, чужинець; прибишні прокляті — чужинці, які прийшли до нас і на наших землях нас поневолюють.

Промоція — урядове святочне уділення докторського титулу, укінчившим університет студентам.

Ротунда — романські ротунди, круглі, кам'яні будівлі, вежі, старовинні святині, кріпости.

Прощай, *Pragensis, nostra Alma Mater*. — прощай, пражка наша висока школа, чеський університет. Оклик українських студентів, укінчивших чеські високі школи в Празі.

Пурлартизм — від французьких слів: ларт-пур-ларт — мистецтво для мистецтва, літературне гасло певної літературної моди, значно поширеної і між українцями.

Путера — велика деревляна судина (100—200 літрів) на овече молоко.

Пятьсот жидів «виховує-навчає карпат-ОРОС-скій» цвіт — непребільшене число жидів, які без учительської освіти «учили й виховували» українських дітей у народніх школах на Закарпатті тоді, коли українських учителів —

Водоноса, Заклинського, Марійку Підгірянку й інших, чехи не могли стерпіти і їх усунули, хоч усі згадані були не тільки видатними виховниками, але й незвичайно толерантними. (Вірші М. Підгірянки вміщувано в державних видавництвах...). Для ясности слід зазначити, що чехи при помочи мадярів, мадяронів та московських емігрантів робили спроби з нецілого міліону українського народу на Закарпатті зробити «окремий словянський нарід» — нарід «карпат-ОРОС-сов». (ОРОС — мадярське слово «русин»). Звідси стає зрозумілим, чому проти українців на Закарпатті — навіть проти українців чехофілів — чехи, мадяри, мадярони і московські емігранти завжди йшли одним «спільним фронтом» і стає ясным для чого весь час існували так звані «язикові вопроси», а навіть «язикові плебісцити».

Ренеґат — зрадник, запроданець, Юда.

Рунок — молода, густа, «клапата» смерічка або яличка; рунки, рунчя — смерічки, ялиці.

Сабіна — також цапіна, дзюбіна, закривлений у виді клюва залізний гак на довшому деревляному держаку для тягання дерева в лісі.

Само — основник Велико-Моравської держави, який воював з аварами, монголами у Панонії, нинішній Угорщині перед тисячу роками.

Скитія — нинішня південна Україна, яку перед двома тисячами літ захопив було на час войовничий нарід Скити.

Свойше — редактор чеського часопису „Podkarpatské Hlasy“, відомий незвичайно прикрими протиукраїнськими виступами.

Секта — релігійне товариство, що не визнає признаного церковного проводу, обряду, віри. У нашому розумінні — партійне баламуцтво.

Семестер — піврік науки на високих школах.

Стая — місце на полонині, де літом перебуває худоба.

- Струнка, також — струнга (множ. струнки, струнги) — невеличкі отвори в кошарі, якими проходять вівці підчас довння.
- Синтеза — сполука певних тіл, сил, первнів, з яких повстає інше тіло (інша сила), не подібне на первісні складові частини. Грубий примір: вода, мука, а з цього хліб. У нашому розумінні: З гарячої любови Шевченка до України і його ненависти до її ворогів, виросла українська народня свідомість звільнитися зпід чужого панування. Гетьман Б. Хмельницький, який добре розумів відносини Азії й Європи, створив українську козацьку державу, як синтезу з інтересів і противоріч цих двох світів.
- Сцілла і Харибда — Сцілла — скеля, Харибда — морський вир на Сицилійськім морі. Кораблі, які вминали Сціллу, тонули в Харибді, а вминаючи Харибду, розбивалися об Сціллу. В нашому розумінні Харибда це наша загибель винародовлення, Сцілла — це скала народньої несвідомости при «лупанні» якої також приходиться не раз гинути.
- Татри — найвище гірське пасмо в західніх Карпатах.
- Теорія — науковий погляд на природні, суспільні та культурні явища.
- Торун — село на Волівщині на Закарпатті, де мадяри р. 1914. вішали русинів-українців.
- Трабанти — небесні тіла, яких рухи залежать від інших більших небесних тіл. Приміром: місяць є трабантом землі. У вірші — слово трабанти означає певну наукову силу, ученого, який не користується ще повним науковим признанням (доценти).
- Фасон — мода, яка існує не тільки в річах, ноші, одягу, обуві, але і в поведінці людей.
- Фіхте — німецький філософ, відомий сильними патріотичними промовами до німецького наро-

ду, які значно спричинилися до зросту німецької національної свідомости.

Фоліант — велика книга, головню наукова.

Фенцик, Куртяк, Бродій — «діячі», «вожді» на Закарпатті, які рівночасно служили мадярам, полякам, чехам, москалям і своєму «карпато-руському» народові.

Флояра — довша сопілка без денця, «піщевка».

Фрагмент — уривок, зломок якоїсь цілости, події, оповідання.

Хаща — ліс, бір, лісова гущавина.

Художники - естети — письменники, поети, мистці, для яких форма важніша від змісту.

Шибі — вежі нафтових та інших копалень по узгір'ях Карпат, при помочі яких використовують чужинці підземні багатства української землі — нафту, сіль.

Шувар — висока полонинська трава.

Штрба — купелева місцевість у словацьких Татрах.

Яношік — відомий ватажок словацьких опришків, як у нас Олекса Довбуш.

З М І С Т

Україна непоборна	5
У гетьманському шатрі	8
До Тараса	10
Скити	12
Обставини	19
По високім по Besкиді	22
Утрачений рай	23
Гей, гріють руки	24
Торун	26
Верховині	27
Іродове діло	28
Приснилося	30
Вечір	33
Ніч	34
Світанок	35
Bескидова осінь	36
Туга	37
Весняне	38
«Родичівська рада»	39
Українським Дітям	41
Куртий Дюла на гуцула	43
Сходить сонце	48
За дротом	49
Дождання	50
Ружі	52
Ой, роде мій, роде	53
Подивлюся я на річку	54
Полонія народилась	56
Пацифікація	58
Горе побореним	59
Минула пиха і краса	60
Молилася Україна	61
До Богдана	62
Ще день, ще два	63
Закарпатські сонети	64
Фрагменти	91
До читача	100
До сонета	101
Пояснення	108

К. ВАГИЛЕВИЧ:

УКРАЇНА
НЕПОБОРНА

ВІРШІ

В-во »ПРОВОЈЕМ«

Praha XIV.—65.

pošt. schr. 3.

Замовляти можна також
посередництвом автора.

Адреса:

К. Вагилевич
Praha XIX.—Vokovice,
Kladenská 439,
Protectorát
Čechy a Morava.

ЦІНА КНИГИ

2 RM

